

Asia: VN/20569/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kasper- Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Kasper ry edustaa lausunnossaan erityisesti lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhempien ääntä liittyen jälkihuollon ikärajan laskuun. Kasper ry:n lausunnon kirjoittamiseen on yhdistyksen asiantuntijoiden ohella osallistunut Kasper ry:n Kehittäjävanhemmat, joka on lastensuojelun asiakkaina olevien lasten vanhemmista koostuva ryhmä, jonka tehtävänä on vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja pyrkiä kehittämään lastensuojelun käytäntöjä.

Kasper ry vastustaa suunniteltua jälkihuollon ikärajan laskua 23.ikävuoteen. Lähtökohtaisesti vastustamme ehdotusta, sillä sen perustaksi ei ole tehty riittävää vaikutusten arviointia eikä arvioinnissa ole otettu erityisesti huomioon heikommassa asemassa olevan ryhmän (jälkihuoltonuoret) kokonaistilannetta ja hallituksen muiden suunnitteilla olevien toimien (sosiaaliturvan kiristäminen sekä hyvinvointialueiden toiminnasta haettavat säästöt) yhteisvaikutusta. Hallituksen esityksessä esitetään huolenaiheita myös erilaisiin ilmiöihin, kuten mm. nuorisorikollisuuteen liittyen ja tulisi ottaa huomioon se, että toisaalla tehdyssä ikärajan laskussa voi olla kerrannaisvaikutuksia muualla ja tätä ei ole tarpeeksi selvitetty.

Esitys on myös ristiriidassa sen kanssa, että STM on esittänyt lastensuojelulakiin liittyvien lakien kokonaisuudistusta, joka mainitaan myös hallitusohjelmassa. Näin ollen uusi yksittäisten lastensuojeluun liittyvän asioiden sääntelyn muuttaminen herättää ensisijaisesti hämmennystä sekä ammattilaisissa, että asiakkaissa ja heidän läheisissään. Suunnitelma ikärajan laskusta vedoten ns. yhdenvertaisuuteen on myös ristiriidassa lastensuojelulain lähtökohtien kanssa. Lasten vanhempien näkemyksen mukaan jälkihuollolla on ollut merkittävä rooli sijaishuollon jatkumona sekä ”viimeisenä

pysäkinä” muuttaa nuoren haitallista kehityskulkua mm. yhteistyössä nuoren sijaishuoltoapaikan kanssa sekä erilaisina tukitoimina, jotka ovat perustuneet suunnitelmallisuuteen ja nuoren yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa työskentelyyn.

Ehdotettu lastensuojelun jälkihuollon ikärajan lasku vaikuttaa todennäköisesti siten, että lastensuojelun jälkihuollosta siirtyy asiakkaita aikuissosiaalityöhön. Aikuissosiaalityö on tällä hetkellä useilla hyvinvointialueille muodostunut sellaiseksi, ettei sieltä voida vastata suuren tuen tarpeessa olevien nuorten tilanteisiin. Jälkihuollon ollessa melko säädeltyä, toteutuu siinä ainakin ns. lain minimi. Aikuissosiaalityön järjestämisessä on kuitenkin vielä suurempi variaatio palvelun laadussa ja määrässä.

Jälkihuollon sosiaalityö on myös oma erityisalansa, aikuissosiaalityössä työskenteleviltä ei välttämättä ole samaa osaamista lastensuojelusta itsenäistyvän nuoren aikuisen tukemiseen. 23-vuotias jälkihuollon nuori ei useinkaan ole kehitykselliseltä iältään vielä 23-vuotias. Kehitystä on voinut viivästyttää traumat, päihteet ja kuntoutuminen on vielä pahasti kesken. 23-vuotias jälkihuollon nuori on eri tavalla riippuvainen tärkeästä kontaktista jälkihuollon työntekijään. Sen kontaktin katkaiseminen äkillisesti uudistuksen on vahingollista. Vanhempien kokemusten mukaan palveluiden päättyminen 23-vuotiaana, juuri siinä tilanteessa, jossa tilanne on alkanut hiljalleen parantua, voi kostautua kalliisti niin talouden kuin inhimillisen kärsimyksen näkökulmasta. Jokainen siirtymä palvelusta toiseen on uusi riski pudota pois palveluiden piiristä.

Esityksen mukaan säästö, joka ikärajan laskusta saadaan, on vuodelle 2024 12 miljoonaa euroa ja vuodesta 2025 lukien 24 miljoonaa euroa. Toisaalta todetaan, että jälkihuollon menot voisivat vähentyä ikärajan laskemisen myötä mahdollisesti vain 11 miljoonaa euroa. Kustannuksia on selvästi vaikea arvioida, erityisesti kun seurantaa asiasta ei ole tehty. Jälkihuollon asiakkaana olevat nuoret eivät katoa vaan todennäköisesti ovat myöhemmin viivästyneesti asiakkaana mielenterveys- ja päihdeongelmien takia, asunnottomina tai taloudellisissa ongelmassa, jolloin kustannus voi itse asiassa ollakin suurempi. Jälkihuollon intensiivisellä tuella on ollut mahdollisuus katkaista syrjäytymistä ja ylisukupolvisia ongelmia, mutta tämäkin vaatisi enemmän tutkimusnäyttöä erityisen vaikuttavista menetelmistä ja myös jälkihuollon sisällöllistäkin uudistamista.

Todellista taloudellista hyötyä olisi voimakkaasta painopisteen siirrosta varhaisempien palveluiden ja avohuollon tuen piiriin, jolla voitaisiin saada kustannussäästöä mahdollisesti sekä kalliista sijaishuollosta että sijaishuollon piirissä olevien lasten määrän tippuessa myös jälkihuoltoon päätyvistä nuorista. Tämä vaatisi kuitenkin merkittävän panostuksen varhaiseen tukeen ja avohuollon työskentelyyn, mitä hallitusohjelmassa ei ole löydettävissä.

Varhaiskasvatuksen järjestämisvastuu ja siitä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen

Kasper ry kannattaa varhaiskasvatuksen järjestämis- ja kustannusvastuiden täsmentämistä kuntien ja hyvinvointialueiden kesken. Erilaisissa hallinnollisissa kiistoissa asiaa koskien on saattanut tapahtua niin, että lapsen palvelu on viivästynyt tai sitä on joutunut jopa selvittämään lapsen huoltaja kohtuuttomasti lapsen sijaishuollon aikana. Sääntely ja myös lain tulkinnan ohjeistus tulee saattaa sellaiselle tasolle, että se ei jatkossa aiheuta epäselvyyttä ja haittaa asiakkaalle ja hänen perheelleen.

Välimäki Sanna

Kasper - Kasvatus- ja perheneuvonta ry - Toiminnanjohtaja